

On Curses, Plagues and The Death of the Righteous

R. Mois Navon

Beit HaKenneset HaSefaradi BeRimon – Ki Tavo 5780

The Gemara asks why do we read parshat Ki Tavo right before Rosh Hashana. Answer: In order to end the year and all its curses.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף לא עמוד ב
ושבמשנה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא? אמר אביי ואיתמא ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקללותיה.

This year it is clear that the curses that jump out at us in reading Ki Tavo are those of the plagues and diseases (magefot u'machalot). Indeed we read of the thme in the following verses:

דברים פרשת כי תבוא פרק כח פסוק כא - כב, כא-כב
(כא) יִדְבֶק יִקְוֶק בְּךָ אֶת הַדָּבָר עַד כְּלַתּוֹ אֶתְּךָ מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (כב) יִכָּה יִקְוֶק בְּשַׁחֲפָת וּבִקְדָחַת וּבַדְּלָקָת וּבַחֲרָחַר וּבַחֲרָב וּבַשִּׁדְפוֹן וּבַיִרְקוֹן וּרְדִפוֹ עַד אֲבָדָךָ: ... (כז) יִכָּה יִקְוֶק בְּשַׁחֲחִין מִצָּרִים <> וּבַטְּחָרִים וּבַגָּרֵב וּבַחֲרָס אֲשֶׁר לֹא תוּכַל לְהַרְפֹּא: ... (לח) יִכָּה יִקְוֶק בְּשַׁחֲחִין רָע עַל הַבְּרָכִים וְעַל הַשְּׂקִים אֲשֶׁר לֹא תוּכַל לְהַרְפֹּא מִכֶּף רַגְלֶךָ וְעַד קַדְקֹדְךָ: ... (נט) וְהִפְלֵא יִקְוֶק אֶת מַכַּתְךָ וְאֶת מַכּוֹת זְרָעֶךָ מַכּוֹת גְּדֹלֹת וְנֶאֱמָנוֹת וְחָלִים רָעִים וְנֶאֱמָנוֹת: (ס) וְהָשִׁיב בְּךָ אֶת כָּל מַדּוּה מִצָּרִים אֲשֶׁר יִגְרֹת מִפְּנֵיהֶם וְדַבְּקוּ בְּךָ:

But then the tochaha takes a different turn and becomes non-specific:

(סא) **גַּם כָּל חָלִי וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כְּתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם יִקְוֶק עֲלֶיךָ עַד הַשְּׂמַדָּה:**

R. Yonatan Eibeshitz in his Yearot Devash brings the midrash that explains what exactly is this sickness and plague that is not written in the Torah: it is “the death of the righteous”:

יערות דבש חלק א דרוש ד
בזוה יובן דדרשינן גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם הי עליך, ודרשינן "זו מיתת צדיקים."

But what does this have to do with the unwritten plagues, and why exactly is this plague introduced with the word “Gam” (Also). That is, the text could have added the word “also” to introduce all of the plagues following the first, but it doesn’t.

Many commentators give answers to these questions, but it is the answer of the Hatam Sofer that is most pertinent for us this year.

חת"ם סופר על התורה ב' (כי תבוא)

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב. ויל"ד [ויש ללמוד] לפמ"ש חז"ל (מובא ביערות דבש ח"א דרוש ד') שהוא מיתת חכמים, א"כ הרי זה מכה וקללה כשאר קללות, מה לשון "גם"? ... אבל לפי הנסיון בעו"ה [בעונותינו הרבים] השתא הכא בדור הזה שְהַדָּבָר ר"ל מסבב במדינות, [החת"ם סופר מדבר בנסיון האישי שלו לאור מגפת הכולרה באירופה בשנת 1831] וגם מתו כמה חכמי ישראל במיתה אחרת שלא בְּדָבָר, א"כ הרי כאן ב' מכות תכופות. ... וְאֵלוּ הִיוּ מֵתִים בְּדָבָר הַיֵּינוּ אוֹמְרִים שֶׁאֵין זֶה מִכָּה בְּפִי' אֵלָא כִּיוֹן שְׁנִיתֵן רְשׁוֹת לְמִשְׁחִית אֵינוּ מִבְּחִין (ב"ק ס' ע"א), ע"ד (יחזקאל כ"א ח') והכרתי ממך צדיק ורשע אך הם מתו בתחלואים אחרים הרי צרה כפולה. והיינו "גם כל חלי" שהוא מיתת ת"ח יהיה גם דבוק עם הקללות של תוכחה וזהו גם ושלא תאמר שימותו בְּדָבָר שהוא א' ממכות שנכתב כבר לעיל ידבק ה' בך את הדבר קמ"ל אלא ימותו במכה אשר לא כתוב עדיין.

What the Hatam Sofer is suggesting here is that the plagues that befall us for our sins will be made most clear by the fact that not only will people, including the nations sages, will be felled by the plague but that the righteous leaders of the nation will fall for entirely different sicknesses. This double "plague" will serve to awaken us further that we must realize our mission and return to it in earnest.

On this point [Rabbi Elie Fischer](#), in an [essay](#) on this topic, writes:

"It is hard to imagine a more apt description of the past few months. If the effects of COVID-19, in terms of socioeconomic destabilization and sheer body count, have not been tragic enough, we have *also* lost many of our greatest and most unique sages, whose contributions to the world of Jewish learning are inestimable. It is still hard to digest that we have lost them all in just the last six months."

I have seen lists of tens of rabbis and Torah leaders that have died in the past 6 months, but we will suffice with just a short list of notables:

- **Rav Nachum Eliezer Rabinovitch** – the Rosh Yeshiva of Maale Adumim. It is said he was the last of the great halachic empiricists. He was without a doubt a great halachic thinker and leader. Gone.
- **Rav Adin Steinsaltz** – clearly one of the great scholars of our day, [Time Magazine](#) called him "a once-in-a-millennium scholar." He of course is most famous for translating the Talmud into Hebrew and making it accessible to our generation. Gone.
- **Prof. Yaakov Choueka** (שו"ק) – "He helmed the Bar-Ilan Responsa Project in its formative years, and, more recently, he worked on the digitization of the Cairo Genizah, the famed cache of Jewish documents from the city of his birth. That we can search and access entire Jewish libraries from our phones is part of his legacy." Gone.
- **Rav Zalman Nehemiah Goldberg** – "was one of the last of the "Jerusalem nobles," whose attitudes toward Torah study and the Jewish people somehow managed to remain above the partisan fray. He was known for generously

dedicating the time to test and ordain young men who wished to accept rabbinical posts; for giving regular classes at Hesder yeshivot when it ran counter to the Haredi consensus; and for formulating halakhic opinions that intersected with matters of law, medicine, and technology.” And I should add that I am forever grateful to him for granting me my semichat harabbanut.

- **Rabbi Dr. Norman Lamm** – And though I am concentrating on Israeli leaders, I will add one great leader from the United States. R. Lamm is known as one of the great promoters of modern orthodoxy, fighting for the ideals of Torah U'Madda and of whom it said that without him there would be no Yeshiva University today. Indeed, he took over the University after it had declared bankruptcy and managed to pull it out from the brink of extinction to become the bastion of modern orthodoxy that it is today.
- **Rav Eliyahu Bakshi-Doron** – and finally, though he passed away due to Corona, it is important to mention R. Bakshi-Doron, who was the former Rishon le-Tziyyon. Gone.

What are we to do with these great losses? The Gemara teaches that the death of the righteous is an atonement.

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף כח עמוד א

אמר רבי אמי: למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה - לומר לך: מה פרה אדומה מכפרת - אף מיתתן של צדיקים מכפרת. אמר רבי אלעזר: למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה? - מה בגדי כהונה מכפרין - אף מיתתן של צדיקים מכפרת.

But what does this mean?! Can we imagine that because these great righteous people have passed away, our sins have now been forgiven? The Torah Temimah explains the notion in a most rational way: their death is an atonement IFF we see what we have lost and strive to emulate their good ways.

תורה תמימה הערות במדבר פרק כ הערה ב

... והנה בכלל לא נתבאר ערך הענין שמיתת צדיקים מכפרת ומה טעם בדבר, וי"ל כונת הענין ע"פ מ"ש בפדר"א פרק י"ז בענין מיתת שאול דכתיב ביה (ש"ב כ"א) ויקברו את עצמות שאול ויעתר אלהים לארץ אחרי כן, וז"ל, כיון שראה הקדוש ברוך הוא שגמלו לו חסד [שצמו ובכו וספדו לו, כמבואר שם] מיד נתמלא רחמים, שנאמר ויעתר אלהים לארץ אחרי כן וכו', ע"כ. מבואר מזה שלא המיתה עצמה מכפרת אלא האבל והכבוד שנוהגין במיתת צדיקים, כי כבוד זה הוא כבוד ה':

That is, it will not help us in any way that, for example, R. Steinsaltz passed away. Rather, it will help us if we realize the great contribution he made to Talmudic study and we set out to learn more Talmud or dedicate ourselves to some Talmudic endeavor.

Accordingly, let us recognize the great losses we have suffered this year and strive to emulate these great leaders. And in so doing, may we indeed end this year and its curses and begin the new year with its blessings.

תְּכַלֵּה שָׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ, תִּחַל שָׁנָה וּבִרְכוּתֶיהָ